

Čezmejni element, razveza in obveznost preživljanja (začetna)

PROJEKT: BOLJŠA UPORABA UREDB EU V DRUŽINSKEM IN DEDNEM PRAVU



Delavnica je ena izmed delavnic, organiziranih s finančno pomočjo Programa za civilno pravosodje 2014–2020 Evropske unije.

Publikacija je nastala s finančno pomočjo Programa za civilno pravosodje 2014–2020 Evropske unije. Za njeno vsebino je odgovorna le AEP in je nikakor ni mogoče šteti za mnenje Evropske komisije.

Čezmejna razveza zakonske zveze in preživnina

Primer I: Pristojnost in pravo, ki se uporablja

Brigitte (nizozemska državljanica) in Karel (slovenski državljan) se leta 2005 spoznata v Haagu na Nizozemskem. Po poroki leta 2009 se preselita v Marseille v Franciji, kjer se leta 2013 rodi njuna hči Anna (nizozemsko/slovenska državljanica). Brigitte in Karel se ob koncu leta 2016 odločita za razvezo. Brigitte in Anna se preselita nazaj na Nizozemsko, Karel pa ostane v Marseillu, kjer ima dobro plačano službo. Brigitte nima prihodka ter želi zase in Anno dobiti preživnino od Karla. Ker Brigitte ne verjame, da se njuna zakonska zveza lahko zakrpa, želi vložiti zahtevek za razvezo. Želi vedeti, ali bi morala začeti postopek pred sodiščem v Franciji ali na Nizozemskem.

Vprašanja

1. Skladno s katerimi pravili bo določena pristojnost za razvezo v zadevnih državah članicah EU?

2. Skladno s katerimi pravili bo določena pristojnost za zadeve glede preživnine v zadevnih državah članicah EU?

3. Ali bi se odgovori na prvo in drugo vprašanje razlikovali, če bi v našem primeru:

- a) bila Brigitte mehiška državljanica, Karel pa ruski državljan?
- b) bil v času, ko bi Brigitte hotela začeti postopek na Nizozemskem, kraj Karlovega običajnega prebivališča v ZDA? ali
- c) »Karel« bil v bistvu »Karla« in bi bila istospolni par, ki je posvojil otroka?

4. Če se vrnemo k originalnim dejstvom iz primera I, v katerem bi lahko Brigitte vložila

- a) zahtevek za razvezo,
- b) zahtevek za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca,
- c) zahtevek za preživnino za otroka?

Pri odgovarjanju na 4. vprašanje in vsa nadaljnja vprašanja v primeru I, prosimo, predvidevajte, da Brigitte in Anna na Nizozemskem prebivata sedem mesecev ter da je v trenutku, ko Brigitte začne postopek pred sodiščem, njuno običajno prebivališče na Nizozemskem.

5. Ali lahko v našem primeru Karel vloži zahtevek za razvezo v Sloveniji? tj. ali bi bila sodišča v Sloveniji pristojna, če bi bil vlagatelj Karel?

6. Predvidevajte, da Karel vloži zahtevek za razvezo na slovenskem sodišču 1. marca 2017, Brigitte pa na nizozemskem sodišču 2. marca 2017. Karel nizozemsko sodišče obvesti, da razvezo že obravnava slovensko sodišče. Ali bi lahko nizozemsko sodišče kljub temu odločalo o razvezi?

7. Skladno s katerimi pravili bo v našem primeru določeno pravo, ki se bo uporabljalo v zadevah, povezanih z razvezo?

Za namen tega vprašanja predvidevamo, da

- a) je Brigitte začela postopek na nizozemskem sodišču,

b) je Brigitte začela postopek na francoskem sodišču.

8. Skladno s katerimi pravili bo določeno pravo, ki se bo uporabljalo v zadevah, povezanih s preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca in otroka?

Za namen tega vprašanja predvidevamo, da

- a) je Brigitte začela postopek na nizozemskem sodišču,
- b) je Brigitte začela postopek na francoskem sodišču.

9. Katero pravo bi se v našem primeru uporabljalo za razvezo, če bi o razvezi odločalo francosko sodišče?

10. Katero pravo bi se uporabljalo za

- a) zahtevek za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca,
 - b) preživnino za otroka,
- če bi odločalo francosko sodišče?

11. Ali bi se uporabljalo drugo pravo, če bi nizozemsko sodišče odločalo o

- a) zahtevek za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca,
- b) preživnino za otroka?

12. Predstavljajte si, da sta Brigitte in Karel ob koncu leta 2016, ko sta imela oba še običajno prebivališče v Franciji, pripravila osnutek sporazuma o izbiri sodišča in uporabnega prava, da bi zmanjšala možnosti za spore v prihodnosti. Ali bi se lahko zavezujoče dogovorila o naslednjih zadevah? Katera sodišča in pravo bi lahko izbrala? Upoštevajte ustrezne določbe.

- a) Izbira sodišča za razvezo
- b) Izbira prava, ki se uporablja za razvezo
- c) zahtevek za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca,
- d) zahtevek za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca,
- e) Izbira sodišča za preživnino za otroka
- f) Izbira prava, ki se uporablja za razvezo

Primer II: (Izvršitev)

Laura (španska državljanica) in Andres (španski državljan) se po 13 letih zakonske zveze razvežeta v Londonu, kjer sta imela običajno prebivališče od leta 2007. V odločbi o razvezi z dne 3. junija 2016 londonsko sodišče Andresu med drugim naložilo, da Lauri, ki je noseča, plačuje mesečno preživnino za nekdanjega zakonca v višini 1.200 GBP. Laura se junija 2016 preseli nazaj v Španijo, kjer se 1. decembra 2016 rodi njuna hči Christina. Ker Andres ne zavrača le plačevanja preživnine, ki je določena v odločbi Združenega kraljestva, ampak tudi vsako finančno podporo Lauri za Christino, je Laura medtem pridobila odločbo španskega sodišča (odobreno 2. aprila 2017), ki Andresu nalaga plačevanje mesečne preživnine za otroka v višini 330 EUR. Andres zdaj živi v Belgiji, kjer ima dobro plačano službo v Bruslju in je lastnik nepremičnine na Danskem.

1. Ali bo Laura lahko izvrševala odločbi Združenega kraljestva in Španije v Belgiji in na Danskem v skladu z uredbo EU o preživninah? Če je tako, katere določbe bi se uporabljale?

2. Predvidevamo, da je londonsko sodišče v odločbi o razvezi Andresu naložilo, da Lauri plača pavšalni znesek 140.000 GBP namesto plačevanja mesečne preživnine. Ali bi bila ta odločba izvršljiva v Belgiji in na Danskem v skladu z uredbo EU o preživninah?

3. Ali bi bila Laura pri izvrševanju španske odločbe o preživnini za otroka v Belgiji in na Danskem deležna pomoči osrednjega organa v skladu z uredbo EU o preživninah?

METODOLOŠKI NASVET

Cilji usposabljanja:

- udeležence seznaniti s področjem uporabe ratione materiae ter z geografskim in časovnim področjem uporabe Uredbe Bruselj II a, Uredbe Rim III, uredbe EU o preživninah in Haaškega protokola o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti;
- udeležence pripraviti, da bi sproščeno uporabljali te instrumente;
- ozaveščanje o motivih za te instrumente s poudarkom na posebnostih, novih značilnostih in izboljšavah v povezavi s temi instrumenti;
- pojasniti medsebojni vpliv teh instrumentov;
- udeležence seznaniti s ključnimi odločitvami ustrezne sodne prakse EU.

Točke posebnega pomena v povezavi s temi instrumenti:

Uredba Bruselj II a

- v zakonskih sporih zagotavlja več alternativnih temeljev za pristojnost; težava: hitenje na sodišče;
- ni mogoče izbrati sodišča;
- vprašanje uporabnosti za istospolno zakonsko zvezo je nerešeno;
- predlog za prenavo uredbe: ni predvidenih sprememb pravil o zakonskih sporih.

Uredba Rim III

- boljše sodelovanje;
- vprašanje uporabnosti za razvezo istospolne zakonske zveze je nerešeno;
- mogoča je izbira prava, ki se uporablja za razvezo.

Uredba EU o preživninah

- je sestavljena z namenom ustvarjanja »simetrije« s Haaško konvencijo o preživnini iz leta 2007; med drugim glejte uvodni izjavi 8 in 17 uredbe;
- oba instrumenta poenostavita in znatno pospešita čezmejno izterjavo preživnine ter omogočata brezplačno izterjavo preživnine za otroka prek osrednjih organov;
- izjemna novost Uredbe EU o preživninah: odprava eksekvatur;
- posebnost: dva niza postopka za izvršitve – 1) poglavje IV, oddelek 1, odprava eksekvatur, za odločitev, izdano v državi članici EU, ki jo zavezuje Haaški protokol iz leta 2007; 2) poglavje IV, oddelek 2, pospešeni postopek za izvršitve, a je eksekvatura še vedno potrebna pri odločitvah, izdanih v državah članicah EU, ki jih Haaški protokol iz leta 2007 NE zavezuje;
- posebnost pravil o pristojnosti: uredba vsebuje obširen niz pravil o pristojnosti, izogibati se je treba napotitvi na nacionalna pravila o pristojnosti, glejte uvodno izjavo 15 uredbe;
- mogoča je izbira sodišča (razen za preživnino za otroka);
- v 3. členu uredba zagotavlja več alternativnih temeljev za pristojnost; določeni sta mednarodna in krajevna pristojnost.

Haaški protokol

- posebnost: s sklicevanjem na 15. člen uredbe EU o preživninah je mednarodni instrument postal neposredno pravo EU, ki se uporablja;
- novost v primerjavi s starejšimi haaškimi veljavnimi instrumenti prava na področju preživnin: mogoča je izbira prava.

Za nacionalni seminar usposabljanja bi bilo koristno, če bi udeleženci prejeli napotila do ustreznih publikacij, ki so na voljo v maternem jeziku udeležencev, in do ustrezne nacionalne sodne prakse.

ODGOVORI

**Metodologija**

V vsakem primeru s čezmejnim elementom lahko pri iskanju pravih določb, ki jih je treba uporabiti, pomagajo naslednji koraki:

1. korak *Opreделите zadevno področje prava.*
2. korak *Razmislite, kateri vidik mednarodnega zasebnega prava se obravnava.*
3. korak *Poiščite ustrezne pravne vire EU in mednarodne pravne vire.*
4. korak *Preverite področje uporabe racione materiae ter geografsko in časovno področje uporabe zadevnih instrumentov EU in mednarodnih instrumentov; če je pomembnih več elementov, preverite njihovo medsebojno povezavo.*
5. korak *Poiščite prave določbe.*

Upoštevajte, da bo treba, če se v čezmejnem primeru ne uporablja noben instrument EU ali mednarodni večstranski ali dvostranski instrument, upoštevati pravila avtonomnega mednarodnega zasebnega prava zadevne države.

1. vprašanje: Skladno s katerimi pravili bo določena pristojnost za razvezo v zadevnih državah članicah EU?

Pristojnost v zadevah glede razveze

V našem primeru je *Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v povezavi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000* (v nadaljnjem besedilu: **Uredba Bruselj II a**) instrument, ki se uporablja za določitev pristojnosti v zadevah glede razveze. Področje uporabe racione materiae ter geografsko in časovno področje uporabe ne predstavljajo težave; glejte pregled spodaj.

Uredba Bruselj II a

Področje uporabe racione materiae. Uredba se uporablja »v civilnih zadevah, ki se nanašajo na [...] razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitve zakonske zveze« (odstavek a 1. člena). Poleg tega se uredba uporablja »v civilnih zadevah, ki se nanašajo na [...] podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti« (odstavek b 1. člena). Vendar zadnje v našem primeru ni pomembno. Področje uporabe racione materiae v zakonskih sporih je nadalje razjasnjeno v uvodni izjavi 8 te uredbe, ki določa, da je treba »glede sodnih odločb o razvezi, prenehanju življenjske skupnosti ali razveljavitvi zakonske zveze to uredbo uporabljati le za prenehanje zakonskih vezi in ne sme zadevati vprašanj, kot so: razlogi za razvezo, premoženjske posledice zakonske zveze ali drugih pomožnih ukrepov«.

Geografsko področje uporabe. Uredba Bruselj II a se uporablja v vseh državah članicah Evropske unije, razen Danske; glejte uvodno izjavo 31.

Nasvet: Pri določanju uporabnosti instrumenta za Dansko in Združeno kraljestvo je bolje ne zanašati se na besedilo same uredbe. Včasih se besedilo uredbe EU sprejme brez sodelovanja Danske ali Združenega kraljestva, pozneje pa se uporaba uredbe razširi.

Za Uredbo Bruselj II a je situacija (februar 2017) danes enaka:

Danska ne sodeluje pri njeni uporabi. Najnovejše informacije so na spletni strani EUR-lex.

Časovno področje uporabe. Uredba Bruselj II a se uporablja od 1. marca 2005; glejte 72. člen. Prehodne določbe določajo, da se »uredba uporablja samo za postopke, listine, ki so bile uradno sestavljene ali registrirane kot javne listine, in za sporazume, začete, sestavljene oz. sklenjene po dnevu začetka uporabe njene uporabe ...»; gl. prvi odstavek 64. člena. Od drugega do četrtega odstavka 64. člen obravnava uporabnost uredbe za sodne odločbe, izdane pred dnev začetka uporabe te uredbe, ter sodne odločbe, izdane po navedenem dnevu v postopkih, začelih pred navedenim dnevom.



Več informacij o Uredbi Bruselj II a je med drugim v »Praktičnem vodniku za uporabo Uredbe Bruselj II a«, ki ga je objavila Evropska komisija leta 2014.



Prenova Uredbe Bruselj II a

Spremembe Uredbe Bruselj II a se trenutno obravnavajo na podlagi ocene Evropske komisije o uporabi uredbe. Trenutni predlog za prenovo določb o pristojnosti v zakonskih sporih ohranja zdajšnje stanje.

Več podrobnosti je v Predlogu *Uredbe Sveta o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v povezavi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodni ugrabitvi otrok (prenovitev)* (COM(2016) 411 final) in obrazložitenem memorandumu.

2. vprašanje: Skladno s katerimi pravili bo določena pristojnost za zadeve glede preživnine v zadevnih državah članicah EU?

Odgovor:

Pristojnost v preživninskih zadevah

V našem primeru je *Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah* (v nadaljnjem besedilu: **uredba o preživninah**) ustrezen instrument za določanje pristojnosti v zadevah glede preživnine za otroke in za zakonca/nekdanjega zakonca. Področje uporabe *ratione materiae* ter geografsko in časovno področje uporabe ne predstavljajo težave; glejte pregled spodaj.

Uredba EU o preživninah

Področje uporabe *ratione materiae*. Uredba se uporablja »za preživninske obveznosti, ki izhajajo iz družinskih razmerij, starševstva, zakonske zveze ali svaštva«; glejte prvi odstavek 1. člena. Področje uporabe *ratione materiae* je nadalje pojasnjeno v uvodnih izjavah uredbe. Uvodna izjava 11 poudarja namen zakonodajalca, da zajame »vse« preživninske obveznosti, ki izhajajo iz družinskega razmerja, starševstva, zakonske zveze ali svaštva, »da bi zagotovili enako obravnavo vseh preživninskih upravičencev«; »za namene te uredbe bi bilo treba „preživninsko obveznost“ razlagati kot avtonomen pojem«. Uvodni izjavi 15 in 16 poudarjata univerzalno uporabnost pravil uredbe o pristojnosti.

Geografsko področje uporabe. Uredba EU o preživninah se uporablja v vseh državah članicah Evropske unije, vključno z Združenim kraljestvom in Dansko. Vendar pa se za Dansko uredba uporablja le delno.

(Upoštevajte, da je v tem pogledu besedilo uredbe zavajajoče: uvodni izjavi 47 in 49 izrecno določata, da Združeno kraljestvo in Danska ne sodelujeta pri sprejetju te uredbe.)

Čeprav Združeno kraljestvo ni sodelovalo pri sprejetju te uredbe, kar odraža uvodna izjava 47, pa je **Združeno kraljestvo** sprejelo uredbo po njenem sprejetju, uporaba uredbe pa je bila na Združeno kraljestvo razširjena z odločbo Komisije (Odločba Komisije 2009/451/ES z dne 8. junija 2009, UL L 149, 12. 6. 2009, str. 73).

Danska je 14. januarja 2009 Komisijo pisno obvestila o svoji odločitvi, da bo vsebino uredbe o preživninah prenesla v obsegu, v katerem ta uredba spreminja Uredbo Bruselj I (glejte UL L 149, 12. 6. 2009, str. 80), na podlagi vzporednega sporazuma, sklenjenega z Evropsko skupnostjo 19. oktobra 2005, v skladu s katerim Danska Evropsko komisijo obvesti o svoji odločitvi ali bo prenesla vsebino sprememb Uredbe Bruselj I. To pomeni, da se bo vsebina »uredbe o preživninah uporabljala v odnosih med Skupnostjo in Dansko z izjemo določb iz poglavij III in VII«. Prav tako se »določbe iz člena 2 in poglavja IX uredbe o preživninah uporabljajo le, kolikor se nanašajo na pristojnost, priznavanje, izvršljivost in izvrševanje sodnih odločb ter dostop do sodišča« (glejte obvestilo Danske).

Časovno področje uporabe. Uredba EU o preživninah se od 18. junija 2011 uporablja v vseh državah članicah EU. Prehodne določbe uredbe o preživninah so v 75. členu uredbe, kakor je bil spremenjen s popravkom, objavljenim v UL L 131, 18. 5. 2011, str. 26, in popravkom, objavljenim v UL L 8, 12. 1. 2013, str. 19. S pridržkom določb drugega odstavka 75. člena se ta uredba uporablja za postopke, začete po datumu začetka uporabe te uredbe, sodne poravnave, potrjene ali sklenjene po tem datumu, in za javne listine, ki so bile po tem datumu uradno sestavljene ali evidentirane (kar je bil 18. junij 2011).

3. vprašanje: Ali bi se odgovori na prvo in drugo vprašanje razlikovali, če bi v našem primeru:

- a) bila Brigitte mehiška državljanica, Karel pa ruski državljan?
- b) bil v času, ko bi Brigitte hotela začeti postopek na Nizozemskem, kraj Karlovega običajnega prebivališča v ZDA? ali
- c) »Karel« bil v bistvu »Karla« in bi bila istospolni par, ki je posvojil otroka?

Odgovori:

Odgovor na **vprašanje 3 a)** je: Ne, za določitev pristojnosti francoskega ali nizozemskega sodišča v zadevah glede razveze oziroma preživnine bi se še vedno uporabljala pravila Uredbe Bruselj II a in uredbe o preživninah. Niti Uredba Bruselj II a niti uredba o preživninah ne zahtevata, da imajo stranke državljanstvo države članice EU. Za zakonodajne namene glede pravil o pristojnosti v primerih razveze v Uredbi Bruselj II a glejte med drugim uvodne izjave 4, 8 in 12 predhodne Uredbe Sveta (ES) št. 1347/2000, katere določbe o pristojnosti v zakonskih sporih se ponovijo v Uredbi Bruselj II a. Za uredbo EU o preživninah glejte posebej uvodno izjavo 14 in naslednje.

Enako velja za **vprašanje 3 b)**. Dejstvo, da je običajno prebivališče ene stranke/tožene stranke v državi zunaj EU, ne izključuje uporabe pravil uredbe o pristojnosti. Za uredbo o preživninah glejte tudi uvodno izjavo 15, ki določa naslednje: »Zaradi varovanja interesov preživninskih upravičencev in spodbujanja ustreznega sodnega varstva v Evropski uniji bi bilo treba pravila o pristojnosti, kot izhajajo iz Uredbe (ES) št. 44/2001, prilagoditi. Dejstvo, da je običajno prebivališče tožene stranke v tretji državi, ne bi smelo več biti razlog, da se pravila Skupnosti o pristojnosti ne uporabijo, in prav tako ne bi bilo več treba predvideti napotitve na nacionalna pravila o pristojnosti. ...«.

Na **vprašanje 3 c)** je težje odgovoriti. Vprašanje, ali se Uredba Bruselj II a uporablja za istospolne zakonske zveze ali ne, je zelo sporno in še vedno nerešeno.

Uredba Bruselj II a se uporablja »v civilnih zadevah, ki se nanašajo na [...] razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali na razveljavitev zakonske zveze« (odstavek a 1. člena), vendar ne vsebuje opredelitve »zakonske zveze«. Istospolne zakonske zveze obstajajo le v nekaterih državah članicah EU (čeprav ta številka raste), medtem ko druge države članice EU istospolnim partnerjem dovoljujejo le registracijo partnerstva, nekatere pa istospolnim partnerjem preprosto odrekajo priložnost, da bi svoj odnos kakor koli formalizirali. Torej je očitno, da v EU ni skupnega pristopa do vprašanja, ali naj bi se istospolni partnerji lahko poročili in ali bi izraz »zakonska zveza« lahko zato vključeval istospolno zakonsko zvezo.



Več informacij o pravnem položaju istospolnih parov v Evropi je v: Boele - Woelki/Fuchs, Same-Sex Relationships and Beyond: Gender Matters in the EU, tretja izdaja, Cambridge 2017.

Glede izraza »zakonska zveza« v Uredbi Bruselj II a je treba poudariti potrebo po neodvisni razlagi, tj. uporabnost uredbe za istospolno zakonsko zvezo ne sme biti odvisna od tega, kako nacionalno pravo pojmuje izraz »zakonska zveza«. Kljub temu različni pristopi k istospolni zakonski zvezi v EU igrajo vlogo pri izmenjavi argumentov tistih, ki zagovarjajo uporabnost Uredbe Bruselj II a za istospolno zakonsko zvezo, in tistih, ki so proti njej.

Tisti, ki nasprotujejo uporabnosti Uredbe Bruselj II a za istospolno zakonsko zvezo, se med drugim sklicujejo na dejstvo, da je v času, ko se je pripravljala osnutek uredbe, le ena država članica EU (Nizozemska) dovoljevala istospolno zakonsko zvezo in zato namen Uredbe Bruselj II a ni bil vključevati istospolne zakonske zveze. Drugi trdijo, da tudi če bi bil osnutek Uredbe Bruselj II a pripravljen v času, ko istospolna zakonska zveza še ni bila široko dovoljena, to še ni razlog proti njeni uporabi za istospolno zakonsko zvezo danes. Uredba ne določa »zakonske zveze« in zato izrecno ne izključuje istospolne zakonske zveze. Poleg tega se morajo pravila prava EU danes uporabljati na način, ki je združljiv s pravicami, ki jih vsebuje Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, ki pa izrecno prepoveduje vsakršno diskriminacijo na podlagi spola ali spolne usmerjenosti (prvi odstavek 21. člena listine). Kot omenjeno, vprašanje še ni rešeno, Sodišče Evropske unije (SEU) še ni imelo priložnosti odločiti o zadevi in za zdaj lahko v Evropi naletimo na različne interpretacije izraza »zakonska zveza« v Uredbi Bruselj II a.

Podobna vprašanja se pojavljajo tudi glede uporabnosti uredbe EU o preživninah za zadeve glede preživnine med istospolnimi partnerji. Vendar pa ima uredba EU o preživninah zelo široko področje uporabe *ratione materiae*, saj se uporablja za **VSE** »preživninske obveznosti, ki izhajajo iz družinskega razmerja, starševstva, zakonske zveze ali svaštva«, glejte prvi odstavek 1. člena in uvodno izjavo 11. Tudi če se istospolna zakonska zveza ne bi štela kot zakonska zveza v smislu uredbe EU o preživninah, bi se lahko preživnina med življenjskima partnerjema štela kot druga »preživnina družin«. V vsakem primeru pravo, ki se uporablja, odgovarja na vprašanje, ali preživninska obveznost dejansko obstaja.

Glede preživnine za Anno se uredba EU o preživninah uporablja brez omejitev, neodvisno od zakonskega stanu staršev.

4. vprašanje:

Če se vrnemo k originalnim dejstvom iz primera I, v katerem bi lahko Brigitte vložila

- a) zahtevek za razvezo,
- b) zahtevek za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca,
- c) zahtevek za preživnino za otroka?

Pri odgovarjanju na 4. vprašanje in vsa nadaljnja vprašanja v primeru I, prosimo, predvidevajte, da Brigitte in Anna na Nizozemskem prebivata sedem mesecev ter da je v trenutku, ko Brigitte začne postopek pred sodiščem, njuno običajno prebivališče na Nizozemskem.

Odgovori:**a) Pristojnost za razvezo:**

Brigitte lahko vloži zahtevek za razvezo v Franciji ali na Nizozemskem.

Sodišča v Franciji bi bila pristojna v skladu z odstavkom a 3. člena TIRE 2 in TIRE 3 Uredbe Bruselj II a. Zakonca sta nazadnje običajno prebivala v Franciji in eden izmed njiju še vedno živi tam. Tožena stranka običajno prebiva v Franciji.

Sodišča v Franciji bi bila pristojna v skladu z odstavkom a 6. člena TIRE 2 in TIRE 3 Uredbe Bruselj II a. Brigitte običajno prebiva na Nizozemskem, saj tam živi več kot 6 mesecev neposredno pred vložitvijo vloge in je državljanka Nizozemske.

Brigitte lahko prosto izbira med alternativnimi temelji za pristojnost.

**Pomembna sodna praksa glede subsidiarne pristojnosti, 7. člen Uredbe Bruselj II a:**

SEU – Sodba z dne 29. november 2007 – Kerstin Sundelind Lopez/Miguel Enrique Lopez Lizazo (C-68/07)

Pred prenehanjem življenjske skupnosti sta K. Sundelind Lopez (švedska državljanka) in M. E. Lopez Lizazo (kubanski državljan) običajno prebivala v Franciji. M. E. Lopez Lizazo je nato odšel živeti na Kubo. K. Sundelind Lopez je vložila zahtevek za razvezo na Švedskem. Dejstvo, da so pristojna francoska sodišča v skladu s prvim odstavkom 3. člena Uredbe Bruselj II a, ni bilo sporno.

SEU so vprašali, ali lahko pristojnost sodišč države članice temelji na nacionalnem pravu »[]v primeru, ko tožena stranka v zadevi glede tožbe za razvezo zakonske zveze nima običajnega prebivališča v nobeni državi članici oziroma ni državljan nobene države članice, čeprav je za to na podlagi enega izmed pravil o pristojnosti 3. člena uredbe lahko pristojno sodišče druge države članice[]«.

Sodišče je odločilo, da »je treba 6. in 7. člen [Uredbe Bruselj II a][...]razlagati tako, da kadar v okviru postopka za razvezo zakonske zveze tožena stranka nima običajnega prebivališča v nobeni državi članici in ni državljan nobene države članice, pristojnost sodišč države članice, da razsodijo o tej tožbi, ne more temeljiti na njihovem nacionalnem pravu, če so za to na podlagi 3. člena te uredbe pristojna sodišča druge države članice«.

b) Pristojnost za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca

Brigitte bi lahko vložila zahtevek za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca na sodišču v kraju svojega prebivališča na Nizozemskem ali na sodišču v kraju Karlovega prebivališča v Franciji.

Sodišča v Franciji bi bila pristojna v skladu z odstavkom a 6. člena TIRE 2 in TIRE 3 Uredbe Bruselj II a. Karel, ki je tožena stranka, običajno prebiva v Franciji. Nizozemsko sodišče bi bilo pristojno v skladu z odstavkom b 3. člena uredbe EU o preživninah. Upravičenka Brigitte običajno prebiva na Nizozemskem. Odstavek c 3. člena uredbe EU o preživninah vlagatelju omogoča, da vloži zahtevek za preživnino na sodišču, pristojnem za zadeve glede razveze, če je zahtevek za preživnino povezan s tem postopkom. Če upoštevamo, da pristojnost za zadeve glede razveze v našem primeru pripada Franciji ali Nizozemski, nam odstavek c 3. člena ne zagotavlja dodatnega sodišča za zahtevek za preživnino.



V nasprotju z Uredbo Bruselj II a uredba EU o preživninah omogoča izbiro sodišča; glejte 4. člen uredbe EU o preživninah.

Ker se izbrana pristojnost šteje kot »izključna«, razen ob drugačnem dogovoru (glejte prvi odstavek 4. člena), je priporočljivo začeti preizkus pristojnosti za zadeve glede preživnine z razmislekom o tem, ali sta stranki veljavno izbrali sodišče. V našem primeru take izbire ni. Če izbire pristojnosti ni, je treba preučiti 3. člen uredbe. Če ta člen ne zagotavlja temelja za pristojnost, je treba pregledati 5. člen ter na koncu 6. in 7. člen.

Upoštevajte, da 5., 6. in 7. člen uredbe EU o preživninah nimajo ekvivalenta v določbah o zakonski zvezi v Uredbi Bruselj II a. V skladu s 5. členom uredbe EU o preživninah »je pristojno« sodišče države članice, »pred katerim se tožena stranka spusti v postopek«, brez ugovaranja pristojnosti. Namen pravil o pristojnosti uredbe EU o preživninah, dopoljenih s 6. (pomožna pristojnost) in 7. (*forum necessitatis*) členom, je tvoriti obširen niz pravil o pristojnosti, zaradi katerih bo uporaba nacionalnih pravil o pristojnosti brezpredmetna; glejte uvodni izjavi 15 in 16 uredbe EU o preživninah.

c) Pristojnost za preživnino za otroka

Zahtevek za preživnino za otroka bi bil lahko vložen na sodišču v kraju otrokovega prebivališča na Nizozemskem ali na sodišču v kraju Karlovega prebivališča v Franciji. Francosko sodišče bi bilo pristojno v skladu z odstavkom a 3. člena uredbe EU o preživninah. Karel, ki je tožena stranka, običajno prebiva v Franciji. Nizozemsko sodišče bi bilo pristojno v skladu z odstavkom b 3. člena uredbe EU o preživninah. Upravičenka Anna običajno prebiva na Nizozemskem.

Odstavek d 3. člena uredbe EU o preživninah ne zagotavlja dodatnega sodišča. Pristojnost za zadeve glede starševske odgovornosti bi v skladu z 8. členom Uredbe Bruselj II a pripadala sodiščem države članice običajnega prebivališča otroka: v tem primeru je to Nizozemska.

Opomba: V veliko državah članicah EU sodniki, ki odločajo o razvezi v izključno nacionalnih primerih, obravnavajo tudi zadeve glede preživnine in starševske odgovornosti. To je skladno z nacionalnimi postopkovnimi pravili. Pomembno je poudariti, da **mora** pristojnost v mednarodnih družinskih sporih temeljiti na ustreznih instrumentih EU in mednarodnih instrumentih. Posledica uporabe teh pravil je lahko, da različna sodišča obravnavajo zadeve glede razveze, preživnine za zakonca, preživnine za otroka in/ali starševske odgovornosti.



Pomembna razlika med pravili o pristojnosti uredbe EU o preživninah in Uredbe Bruselj II a:

zadnja so klasična pravila o mednarodni pristojnosti. To pomeni, da preprosto določajo, da bodo pristojna sodišča določene države, odločitev o krajevni pristojnosti, tj. katero lokalno sodišče v tej državi bo primer obravnavalo, pa je prepuščena nacionalnim postopkovnim pravilom. Uredba EU o preživninah ureja mednarodno in krajevno pristojnost.

Primerjajte natančno besedilo: Odstavka a in b 3. člena uredbe EU o preživninah določata: »**SODIŠČE KRAJA**, v katerem ima ... običajno prebivališče«, 3. člen Uredbe Bruselj IIa pa »**SODIŠČA države članice**, a) na ozemlju katere ...«.

Glejte tudi ustrezno sodno prakso SEU v naslednjem okvirčku.



SEU – Sodba z dne 18. decembra 2014 – Združeni zadevi Sanders/Verhaegen (C-400/13) in Huber/Huber (C-408/13). Razlago odstavka b 3. člena uredbe EU o preživninah je že obravnavalo Sodišče Evropske unije v **združeni zadevi Sanders/Verhaegen (C-400/13) in Huber/Huber (C-408/13)**. Dve nemški sodišči sta zahtevali predhodno odločanje glede razlage odstavka b 3. člena ter ali določba izključuje nacionalno ureditev, ki pristojnost osredotoča na sodišče prve stopnje, ki ni sodišče v kraju običajnega prebivališča upravičenca.

Nemčija je sprejela izvajanje pristojnosti, v skladu s čimer bo pristojnost prve stopnje za zadeve glede čezmejnih preživninskih obveznosti centralizirana na sodišču prve stopnje na sedežu pritožbenega sodišča, tj. običajno sodišče prve stopnje v kraju običajnega prebivališča tožene stranke/upravičenca v skladu z izvedbeno zakonodajo nima pristojnosti. Cilj te določbe je bil osredotočiti pristojnost na številna sodišča, specializirana za obravnavo čezmejnih zadev glede preživnine.

SEU je odločil, da »**je treba odstavek b 3. člena [...] razlagati tako, da nasprotuje nacionalni zakonodaji, kot je tista, ki se obravnava [...], razen če pravilo pomaga doseči cilj ustreznega sodnega varstva in varovanja interesov preživninskih upravičencev ter spodbuja učinkovito izterjavo takih zahtevkov, kar pa mora potrditi predložitveno sodišče.**



Več informacij je med drugim v sklepnem predlogu generalnega pravobranilca Jääskinena.

5. vprašanje: Ali bi lahko v našem primeru Karel vložil zahtevek za razvezo v Sloveniji, tj. ali bi bila slovenska sodišča pristojna, če bi bil vlagatelj Karel?

Odgovor:

Ne, v Uredbi Bruselj II a ni določbe, ki bi v našem primeru dala pristojnost slovenskim sodiščem.

6. vprašanje: Predvidevajte, da Karel vloži zahtevek za razvezo na slovenskem sodišču 1. marca 2017, Brigitte pa na nizozemskem sodišču 2. marca 2017. Karel nizozemsko sodišče obvesti, da razvezo že obravnava slovensko sodišče. Ali bi lahko nizozemsko sodišče kljub temu odločalo o razvezi?

Odgovor:

Kot je navedeno v odgovoru 5, v skladu z Uredbo Bruselj II a slovensko sodišče nima pristojnosti v zadevah glede razveze. Vendar pa nizozemsko sodišče ne more preprosto prezreti dejstva, da se je postopek najprej začel na slovenskem sodišču. Prvi odstavek 19. člena Uredbe Bruselj II a določa, da »če pred sodišči različnih držav članic tečejo postopki v povezavi z razvezo, s prenehanjem življenjske skupnosti ali z razveljavitvijo zakonske zveze med istima strankama, sodišče, ki je drugo začelo postopek, po uradni dolžnosti prekine svoj postopek, vse dokler se ne ugotovi pristojnosti sodišča, ki je prvo začelo postopek«. Zato mora nizozemsko sodišče počakati, da slovensko sodišče preizkusi svojo pristojnost. 17. člen Uredbe Bruselj II a določa, da »če je sodišču predložena zadeva, za katero po tej uredbi ni pristojno in za katero je po tej uredbi pristojno sodišče druge države članice, se po uradni dolžnosti izreče za nepristojno«. Zato se mora slovensko sodišče izreči za nepristojno. Nato lahko nizozemsko sodišče obravnava razvezo.



Litispendencia

Uredba EU o preživninah vsebuje enaka pravila za primere, v katerih je dvema sodiščema predložena ista zadeva med istima strankama. Glejte 10. in 12. člen uredbe EU o preživninah.



Sodna praksa glede »litispendencia« v okviru Uredbe Bruselj II a: SEU

– Sodba z dne 5. oktobra 2015 – A/B (C-489/14)

Francoska zakonca, starša dveh otrok, ki že leta živita v Združenem kraljestvu, sta prenehala živeti skupaj leta 2010. Mož je sprožil postopek za prenehanje življenjske skupnosti v Franciji, žena pa je vložila zahtevek za razvezo v Združenem kraljestvu.

7. vprašanje: Skladno s katerimi pravili bo v našem primeru določeno pravo, ki se bo uporabljalo v zadevah, povezanih z razvezo?

Za namen tega vprašanja predvidevamo, da

- a) je Brigitte začela postopek na nizozemskem sodišču,
- b) je Brigitte začela postopek na francoskem sodišču.

Odgovori:

Pravo, ki se uporablja za zadeve glede razveze, ureja **Uredba Sveta (EU) št. 1259/2010 z dne 20. decembra 2010 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju prava, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti** (v nadaljnjem besedilu: **Uredba Rim III**). Vendar pa se ta uredba ne uporablja v vseh državah članicah EU. Ker med državami članicami EU ni bilo dogovora glede sprejetja instrumenta, je bilo »okrepljeno sodelovanje« izbrano kot najboljša možnost za uvedbo pravil, ki se uporabljajo za zadeve glede razveze v Evropi. Okrepljeno sodelovanje je mogoče, če vsaj 9 držav članic EU soglaša z izvajanjem ukrepa. Druge države članice EU so lahko v skladu s 331. členom Pogodbe o delovanju Evropske unije udeležene pri okrepljenem sodelovanju pozneje.

14 držav članic EU, ki so bile prvotno udeležene pri okrepljenem sodelovanju iz Uredbe Rim III, je naslednjih: **Belgija, Bolgarija, Nemčija, Španija, Francija, Italija, Latvija, Luksemburg, Madžarska, Malta, Avstrija, Portugalska, Romunija in Slovenija.**

Pozneje so se okrepljenemu sodelovanju pridružile naslednje države:

- **Litva** (glejte Sklep Komisije z dne 21. novembra 2012; Uredba Rim III, ki se uporablja od 22. maja 2014);
- **Grčija** (glejte Sklep Komisije z dne 27. januarja 2014; Uredba Rim III, ki se uporablja od 29. julija 2015);
- **Estonija** (glejte Sklep Komisije z dne 10. avgusta 2016; Uredba Rim III, ki se uporablja od 11. februarja 2018).

Za odgovor na 6. vprašanje je treba preučiti področje uporabe *ratione materiae* ter geografsko in časovno področje uporabe Uredbe Rim III; glejte okvirček spodaj.

Uredba Rim III

Področje uporabe *ratione materiae*. V skladu s prvim odstavkom 1. člena se uredba »uporablja v primeru kolizije zakonov pri razvezi zakonske zveze in prenehanju življenjske skupnosti«. V drugem odstavku 1. člena je še pojasnjeno, da se uredba ne uporablja za zadeve, kot so »obstoj, veljavnost ali priznanje zakonske zveze«, »premoženjske posledice zakonske zveze« in preživninske obveznosti.

Geografsko področje uporabe. Sodišča vseh držav članic, ki so udeležene pri okrepljenem sodelovanju, morajo osnovati določitev prava, ki se uporablja v zadevah glede razveze in prenehanja življenjske skupnosti, na Uredbi Rim III.

14 držav članic EU, ki so bile prvotno udeležene pri okrepljenem sodelovanju iz Uredbe Rim III, je naslednjih: **Belgija, Bolgarija, Nemčija, Španija, Francija, Italija, Latvija, Luksemburg, Madžarska, Malta, Avstrija, Portugalska, Romunija in Slovenija.** Pozneje so se okrepljenemu sodelovanju pridružile naslednje tri države: **Litva** (glejte Sklep Komisije z dne 21. novembra 2012); **Grčija** (glejte Sklep Komisije z dne 27. januarja 2014); **Estonija** (glejte Sklep Komisije z dne 10. avgusta 2016).

Pomembno je upoštevati »načelo univerzalnosti« pravil uredbe v povezavi s pravom, ki se uporablja. V skladu s 4. členom uredbe »pravo, določeno v skladu s to uredbo, se uporablja ne glede na to, ali je pravo sodelujoče države članice ali ne«.

Časovno področje uporabe. Uredba se uporablja od 21. junija 2012 v prvotnih 14 sodelujočih državah.

Prvi odstavek 18. člena določa, da »se ta uredba uporablja za tekoče sodne postopke in vrste dogovorov iz člena 5, sklenjene od 21. junija 2012. Vendar učinkuje tudi dogovor o izbiri prava, ki se uporablja, če je sklenjen pred 21. junijem 2012 ter skladen členoma 6 in 7«. Drugi odstavek 18. člena dodaja, da »ta uredba ne vpliva na dogovore o izbiri prava, ki se uporablja, sklenjene v skladu s pravom sodelujoče države članice sodišča, pred katerim se je začel postopek pred 21. junijem 2012«.

Za države, ki se okrepljenemu sodelovanju pridružijo pozneje, je datum začetka uporabe določen v ustrezni odločbi Evropske komisije (zato se za Litvo uporablja Uredba Rim III od 22. maja 2014; za Grčijo od 29. julija 2015; za Estonijo od 11. februarja 2018).

Odgovor 7 a)

Nizozemskega sodišča, ki obravnava razvezo (mednarodna pristojnost se dodeli v skladu z Uredbo Bruselj II a; glejte odgovor 2 zgoraj), Uredba Rim III ne zavezuje, ker

Nizozemska ni udeležena pri okrepljenem sodelovanju. Zato bodo pravo, ki se uporablja za razvezo, določila pravila avtonomnega mednarodnega zasebnega prava Nizozemske.

Odgovor 7 b)

Če razvezo v našem primeru obravnava francosko sodišče (mednarodna pristojnost se dodeli v skladu z Uredbo Bruselj II a; glejte odgovor 2 zgoraj), se uporabljajo pravila Uredbe Rim III. Francija je ena izmed prvotnih 14 držav, ki so udeležene pri okrepljenem sodelovanju.

8. vprašanje: Skladno s katerimi pravili bo določeno pravo, ki se bo uporabljalo v zadevah, povezanih s preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca in otroka?

Za namen tega vprašanja predvidevamo, da

- a) je Brigitte začela postopek na nizozemskem sodišču,
- b) je Brigitte začela postopek na francoskem sodišču.

Odgovori:

15. člen uredbe EU o preživninah določa, da se »pravo, ki se uporablja za preživninske obveznosti, določi v skladu s Haaškim protokolom z dne 23. novembra 2007 o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti (v nadaljnjem besedilu: Haaški protokol iz leta 2007) v državah članicah, ki jih ta instrument zavezuje«.

Ta situacija je precej neobičajna. Uredba EU določa mednarodni pravni instrument Haaške konference, tj. Haaški protokol iz leta 2007, kot neposredno uporaben kot del prava EU. Razlog za ta neobičajen korak je, da je EU želel podpreti ustanovitev novih enotno uporabnih pravil prava v mednarodnih zadevah glede preživnine, sestavljenih v Haaškem protokolu. Podvajanje pravil v besedilu uredbe EU, čeprav z istim besedilom, bi lahko razvrednotilo nova haaška pravila in bi bilo zato kontraproduktivno. Uporaba istih »uporabnih pravil prava« v Evropi in zunaj nje obeta, da bosta skupno razvita sodna praksa in razlaga teh pravil pomagali pri zagotavljanju pravne varnosti pri mednarodni izterjavi preživnin.

Kot nakazuje besedilo 15. člena Haaški protokol (trenutno) ne zavezuje vseh držav članic EU: EU se je Haaškemu protokolu pridružil brez Danske in Združenega kraljestva.

Haaški protokol iz leta 2007

Področje uporabe ratione materiae V skladu s prvim odstavkom 1. člena je v Haaškem protokolu iz leta 2007 »določeno pravo, ki se uporablja za preživninske obveznosti, ki izhajajo iz družinskega razmerja, starševstva, zakonske zveze ali svaštva, vključno s preživninsko obveznostjo do otroka ne glede na zakonski stan staršev«. Zelo široko področje uporabe ratione materiae se ujema s področjem uporabe uredbe EU o preživninah.

Geografsko področje uporabe Haaškemu protokolu iz leta 2007 se je trenutno (februar 2017) pridružila ena država: Srbija (z ratifikacijo) in ena regionalna organizacija za gospodarsko povezovanje, EU (z odobritvijo). Vendar pa se je EU pridružila brez Danske in Združenega kraljestva (tj. protokol za Dansko in Združeno kraljestvo ni zavezujoč); glejte izjavo Evropske unije o pridružitvi protokolu, ki navaja »za namene te izjave izraz 'Evropska skupnost' ne vključuje Danske na podlagi členov 1 in 2 Protokola o stališču Danske, priloženega Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti, ter Združenega kraljestva na podlagi členov 1 in 2 Protokola o stališču Združenega kraljestva in Irske, priloženega Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti«, ki je na voljo na spletni strani Haaške konference www.hcch.net.

Posledično Haaški protokol iz leta 2007 trenutno zavezuje 27 držav (26 držav članic EU in Srbijo). Pomembno je upoštevati »načelo univerzalnosti« pravil prava, ki se uporablja. V skladu z 2. členom protokola se »ta protokol uporablja, tudi če je pravo, ki se uporablja, pravo države nepogodbenice«.

Časovno področje uporabe Haaški protokol iz leta 2007 je začel veljati 1. avgusta 2013. Vendar pa ga je Evropska unija (razen Danske in Združenega kraljestva) začasno uporabljala že od 18. junija 2011. Evropska unija je sprejela to neobičajno odločitev, da ne bi odlašala z uporabo uredbe o preživninah, katere začetek veljavnosti (glejte 76. člen uredbe) je bil odvisen od uporabnosti Haaškega protokola iz leta 2007; glejte izjavo EU, ki je na voljo na spletni strani Haaške konference www.hcch.net.

Prehodna določba v 22. členu protokola določa, da se »enako ne uporablja za preživnino, ki se jo zahteva v državi pogodbenici v obdobju pred njegovim začetkom veljavnosti v tej državi«.

Odgovora 8 a) in b)

V obeh primerih bi se za določitev prava, ki bi se uporabljalo za zadeve glede preživnine, uporabil 15. člen uredbe o preživninah v povezavi s Haaškim protokolom iz leta 2007.

9. vprašanje: Katero pravo bi se v našem primeru uporabljalo za razvezo, če bi o razvezi odločalo francosko sodišče?

Odgovori:

Kot je navedeno v odgovoru 7, bi francosko sodišče za določitev prava, ki bi se uporabljalo za zadeve glede razveze, uporabilo Uredbo Rim III. Če stranki nimata možnosti izbire prava, 8. člen uredbe določa, da se uporabi »pravo države:

- (a) običajnega prebivališča zakoncev ob začetku postopka pred sodiščem ali, če to ni mogoče,
- (b) zadnjega običajnega prebivališča zakoncev, pod pogojem, da več kot eno leto pred začetkom postopka pred sodiščem tam nista nehala prebivati in če eden od njiju ob začetku sodnega postopka tam še vedno prebiva, ali, če to ni mogoče,
- (c) katere državljana sta zakonca ob začetku postopka pred sodiščem, ali, če to ni mogoče,
- (d) v kateri se začne postopek pred sodiščem«.

V našem primeru zakonca nimata običajnega prebivališča v isti državi. Pogoji iz odstavka a 8. člena niso izpolnjeni; treba je upoštevati odstavek b 8. člena. Za naš primer je ustrezen odstavek b 8. člena: zakonca sta imela zadnje skupno običajno prebivališče v Franciji, kar se je končalo pred manj kot letom dni in Karel še vedno prebiva v Franciji. Pravo, ki bi se uporabljalo, bi bilo torej francosko pravo.

10. vprašanje: Katero pravo bi se uporabljalo

- a) za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca,
 b) za preživnino za otroka,
 če bi o zahtevkih odločalo francosko sodišče?

Odgovori:

Kot je navedeno zgoraj, bi francosko sodišče določilo pravo, ki bi se uporabljalo za zadeve glede preživnine v skladu s 15. členom uredbe EU o preživninah v povezavi s Haaškim protokolom iz leta 2007.

a) Za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca bi se uporabljalo splošno pravilo, 2. člen protokola, tj. *»preživninske obveznosti ureja pravo države, v kateri ima upravičenec običajno prebivališče«*. Ker ima Brigitte običajno prebivališče na Nizozemskem, bi se uporabljalo nizozemsko pravo. Vendar pa 5. člen protokola zagotavlja še eno možnost za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca. Stranka lahko ugovarja uporabi splošnega pravila iz 3. člena protokola, če *»je z zakonsko zvezo tesneje povezano pravo druge države, zlasti države njenega zadnjega skupnega običajnega prebivališča. V tem primeru se uporabi pravo te druge države.«*

Ali je zakonska zveza »tesneje povezana« ali ne, je vprašanje, ki ga je treba v zadevnem primeru podrobno pregledati. Upoštevajte, da za razlago »tesne povezave« v okviru družinskega prava smernica SEU ne obstaja. Pri razlagi besedila Haaškega protokola iz leta 2007 je v pomoč poročilo o razlagi; glejte okvirček spodaj.

Dobro je vedeti: Poročilo o razlagi spremlja vsako haaško konvencijo (in tudi Haaški protokol), katerega cilj je zagotoviti informacije o pomenu, ki ga predvidevajo diplomatski predstavniki držav, ki sprejemajo določen haaški instrument.

V našem primeru bi bilo na podlagi znanih dejstev mogoče trditi, da je zakonska zveza tesno povezana s pravom Nizozemske in pravom Francije. Par je prvotno živel na Nizozemskem, kjer se je tudi poročil. En zakonec ima nizozemsko državljanstvo in tudi otrok iz zakonske zveze ima nizozemski potni list. Po drugi strani pa je par skoraj 7 let skupaj živel v Franciji in Francija je bila njuno zadnje skupno običajno prebivališče. Če bi v našem primeru ena izmed strank nasprotovala uporabi nizozemskega prava in zahtevala uporabo francoskega prava, bi verjetno sodišče sklenilo, da je z zakonsko zvezo tesneje povezano francosko pravo. Poudariti je treba, da bi se 5. člen uporabil, le če bi ena izmed strank ugovarjala uporabi 3. člena.



Sklicevanje na »zadnje skupno običajno prebivališče« v 5. členu protokola ni domneva, ampak le kaže na pomembno povezavo, ki jo verjetno ima to

pravo z zakonsko zvezo. Besedilo 5. člena ne izključuje dejstva, da ima lahko določeno pravo, razen prava zadnjega skupnega običajnega prebivališča, tesnejšo povezavo z zakonsko zvezo. Glejte poročilo o razlagi Haaškega protokola iz leta 2007, 89. odstavek in naslednji, ki je na voljo na spletni strani Haaške konference: www.hcch.net pod »Instruments« (*instrumenti*), nato »Conventions« (konvencije), nato »Protocol of 23 November 2007 on the Law Applicable to Maintenance Obligations« (Protokol z dne 23. novembra 2007 o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti).

b) Za preživnino za otroka 4. člen Haaškega protokola iz leta 2007 določa posebna pravila; glejte odstavek 1 a 4. člena, ki se nanaša na preživninske obveznosti staršev do njihovih otrok. Namen tega pravila je zaščititi skupino privilegiranih upravičencev z zagotovitvijo kaskade v treh korakih

z nadomestnimi možnostmi prava, ki se uporablja. Če upravičenec ne more dobiti preživnine v skladu s prvotno uporabljenim pravom, se uporabi naslednji korak kaskade. Če upravičenec ne more dobiti preživnine v skladu s tem pravom, se uporabi tretji in zadnji korak kaskade.

Za razumevanje mehanizma je priporočljivo pazljivo prebrati 4. člen. Posebnost, zaradi katere je določbo težko razumeti pri prvem branju, je, da 4. člen vsebuje dve različni kaskadi v treh korakih:


»Kaskada I« (običajno prebivališče upravičenca/*lex fori*/državljanstvo obeh strank)

Pravo, ki se uporablja, je pravo države običajnega prebivališča upravičenca, 3. člen; če upravičenec ne more dobiti preživnine, je pravo, ki se uporablja, pravo sodišča, pred katerim poteka postopek, drugi odstavek 4. člena; in na koncu, če upravičenec ne more dobiti preživnine v skladu s tem pravom, je pravo, ki se uporablja, pravo države, katere državljanstvo imata oba, četrti odstavek 4. člena.

»Kaskada II« (*lex fori*/običajno prebivališče upravičenca/državljanstvo obeh strank)

Le če upravičenec začne postopek pred sodiščem države običajnega prebivališča upravičenca, se lahko prva dva koraka »kaskade I«, kot je opisano zgoraj, obrneta. Torej pravo, ki se prvotno uporablja za zahtevek za preživnino za otroke, je *lex fori*, tretji odstavek 4. člena; če upravičenec ne more dobiti preživnine, se uporablja pravo države običajnega prebivališča upravičenca, tretji odstavek 4. člena; in na koncu, če upravičenec ne more dobiti preživnine v skladu s tem pravom, je pravo, ki se uporablja, pravo države, katere državljanstvo (ali domicil, glejte 9. člen) imata zavezanec in upravičenec, če obstaja, četrti odstavek 4. člena.

V našem primeru, če Brigitte začne postopek za preživnino za otroka na francoskem sodišču, začne postopek pred sodiščem države običajnega prebivališča zavezanca in se uporablja »kaskada II«. Pravo, ki se prvotno uporablja za zahtevek za preživnino za otroka, je zato *lex fori*, tj. francosko pravo, tretji odstavek 4. člena. Če otrok ne more dobiti preživnine v skladu s francoskim pravom, bi sodišče kot drugi korak uporabilo opravo države običajnega prebivališča upravičenca, kar je tukaj nizozemsko pravo; tretji odstavek 4. člena. Na koncu, če upravičenec ne more dobiti preživnine v skladu z drugim korakom kaskade, se uporabi tretji korak; četrti odstavek 4. člena. V našem primeru bi to pomenilo, da bi se uporabilo slovensko pravo, ki je pravo države, katere državljanstvo imata oče in otrok.

 Več informacij o razlagi pravil Haaškega protokola iz leta 2007 je v poročilu o razlagi, ki ga je pripravil Andrea Bonomi in ki je na voljo na spletni strani Haaške konference: www.hcch.net pod »Instruments« (instrumenti), nato »Conventions« (konvencije), nato »Protocol of 23 November 2007 on the Law Applicable to Maintenance Obligations« (Protokol z dne 23. novembra 2007 o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti).

11. vprašanje: Ali bi se uporabljalo drugo pravo, če bi nizozemsko sodišče odločalo o
a) preživnini za zakonca/nekdanjega zakonca,
b) preživnini za otroka?

Odgovor 11

a) Če Brigitte začne postopek pred nizozemskim sodiščem, se v povezavi s preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca glede prava, ki se uporablja, ne spremeni nič.

b) V primeru preživnine za otroka pa postopek pred nizozemskim sodiščem vpliva na pravo, ki se uporablja. Ker zahtevek ni več vložen v državi običajnega prebivališča zavezanca, se uporablja »kaskada I«. To pomeni, da je pravo, ki se prvotno uporablja za preživnino za otroka, pravo države običajnega prebivališča upravičenca, tj. nizozemsko pravo v skladu s 3. členom. Če se preživnine ne more dobiti v skladu s tem pravom, lahko sodišče uporabi drugi korak kaskade; drugi odstavek 4. člena. Ta korak pa vodi k istemu pravu kot prvi korak, ker je *lex fori* nizozemsko pravo. Le

tretji korak kaskade nam zagotavlja dodatno pravo, ki se uporablja, in sicer slovensko pravo, kot pravo države, katere državljanstvo imata oče in otrok; četrti odstavek 4. člena.

12. vprašanje: Predstavljajte si, da sta Brigitte in Karel ob koncu leta 2016, ko sta imela oba še običajno prebivališče v Franciji, pripravila osnutek sporazuma o izbiri sodišča in uporabnega prava, da bi zmanjšala možnosti za spore v prihodnosti. Ali bi se lahko zavezujoče dogovorila o naslednjih zadevah? Katera sodišča in pravo bi lahko izbrala? Upoštevajte ustrezne določbe.

- a) Izbira sodišča za razvezo
- b) Izbira prava, ki se uporablja za razvezo
- c) Izbira sodišča za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca
- d) Izbira prava, ki se uporablja za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca
- e) Izbira sodišča za preživnino za otroka
- f) Izbira prava, ki se uporablja za preživnino za otroka

Odgovori:

a) Izbira sodišča za razvezo

Uredba Bruselj II a ne omogoča izbire sodišča. Uvedba določbe o izbiri sodišča je bila predlagana med razpravo o prenovi Uredbe Bruselj II a. Vendar, kot je navedeno zgoraj, trenutni predlog prenove ohranja zdajšnje stanje glede pristojnosti v zakonskih sporih.

b) Izbira prava, ki se uporablja za razvezo

Uredba Rim III omogoča izbiro prava, ki se uporablja za razvezo. Vendar pa zakonci ne morejo prosto izbrati prava; izbrati morajo eno izmed vrst prava iz 5. člena uredbe. Vrste prava, med katerimi lahko izbirata, so:

- »pravo države, v kateri imata zakonca ob sklenitvi dogovora običajno prebivališče; ali
 (b) pravo države, v kateri sta zakonca nazadnje imela običajno prebivališče, če eden od njiju ob sklenitvi dogovora tam še vedno prebiva; ali
 (c) pravo države, katere državljan je eden ali drugi zakonec ob sklenitvi dogovora; ali
 (d) pravo sodišča, pred katerim poteka postopek«.

V našem primeru bi lahko stranki izbrali:

- **francosko pravo** kot pravo države njunega običajnega prebivališča ob sklenitvi dogovora; odstavek a 5. člena Uredbe Rim III;
- **nizozemsko pravo** kot pravo države, katere državljan je eden izmed zakoncev (Brigitte) ob sklenitvi dogovora; odstavek c 5. člena;
- **slovensko pravo** kot pravo države, katere državljan je eden izmed zakoncev (Karel) ob sklenitvi dogovora; odstavek c 5. člena.

Za zahteve veljavnega dogovora glejte 6. in 7. člen uredbe.

c) Izbira sodišča za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca

Uredba EU o preživninah zakoncem omogoča, da se dogovorijo, da naj ima(jo) sodišče ali sodišča v določeni državni članici EU pristojnosti v zadevah glede preživnine za zakonca/nekdanjega zakonca; glejte 4. člen uredbe. Izberejo lahko le možnosti, izrecno navedene v 4. členu.

Stranki lahko izbereta:

- »a) sodišče ali sodišča države članice, v kateri ima ena izmed strank običajno prebivališče;
 (b) sodišče ali sodišča države članice, katere državljanstvo ima ena izmed strank;
 (c) pri preživninskih obveznostih med zakoncema ali nekdanjima zakoncema:
 1. i) sodišče, ki je pristojno za odločanje o njunem zakonskem sporu; ali

2. *ii) sodišče ali sodišča države članice, v kateri sta imela najmanj eno leto zadnje skupno običajno prebivališče».*

V našem primeru bi lahko stranki izbrali:

- sodišče ali sodišča v **Franciji** kot državi njunega običajnega prebivališča ob sklenitvi dogovora; odstavek a 4. člena;
- sodišče ali sodišča na **Nizozemskem** kot državi, katere državljanstvo ima ena od strank (Brigitte); odstavek b;
- sodišče ali sodišča v **Sloveniji** kot državi, katere državljanstvo ima ena izmed strank (Karel); odstavek b;

V našem primeru odstavek c 4. člena ne zagotavlja dodatne izbire sodišča.

Za zahteve veljavnega dogovora glejte drugi odstavek 4. člena uredbe.

d) Izbira prava, ki se uporablja za preživnino za zakonca/nekdanjega zakonca

Pravila, ki se uporabljajo, so 15. člen uredbe EU o preživninah v povezavi s Haaškim protokolom iz leta 2007. 8. člen protokola upravičencu in zavezancu omogoča, da med naslednjimi možnostmi izbereta pravo, ki se bo uporabljalo za preživninsko obveznost:

- »a) pravo katere koli države, katere državljanstvo ima v trenutku določitve ena od strank;*
- b) pravo države, v kateri ima ena od strank v trenutku določitve običajno prebivališče;*
- c) pravo, ki sta ga stranki določili za njuno premoženjsko pravno razmerje, oziroma pravo, ki se za njuno premoženjsko pravno razmerje dejansko uporablja;*
- d) pravo, ki sta ga stranki določili za razvezo njune zakonske zveze ali njune ločitve, oziroma pravo, ki se za razvezo te zakonske zveze ali za to ločitev dejansko uporablja».*

V našem primeru bi lahko stranki izbrali:

- **nizozemsko pravo** kot pravo države, katere državljan je eden izmed zakoncev (Brigitte) ob sklenitvi dogovora; odstavek c 8. člena;
- **slovensko pravo** kot pravo države, katere državljanstvo ima v trenutku določitve ena izmed strank (Karel); odstavek a 8. člena;
- **francosko pravo** kot pravo države njunega običajnega prebivališča v trenutku določitve; odstavek b 8. člena Uredbe Rim III.

Na podlagi odstavkov c in d 8. člena verjetno ne bo prišlo do uporabe drugega prava v situaciji strank ob sklenitvi dogovora.

(Poleg tega nova uredba EU o premoženjskih razmerjih med zakoncema, ki se bo uporabljala v državah članicah, ki so udeležene pri okrepljenem sodelovanju na tem področju, od 29. januarja 2019 ne bi zagotavljala povezave z drugim pravom.) Pravo, ki bi bilo lahko izbrano, bi bilo pravo države običajnega prebivališča ali države, katere državljanstvo ima ena izmed strank; glejte 22. člen uredbe, pravo, ki bi se uporabljalo, če izbire ne bi bilo, bi pa bilo pravo države prvega skupnega običajnega prebivališča zakoncev po sklenitvi zakonske zveze.

e) Izbira sodišča za preživnino za otroka

Uredba EU o preživninah izrecno prepoveduje izbiro sodišča za preživnino za otroka; glejte tretji odstavek 4. člena uredbe.

f) Izbira prava, ki se uporablja za preživnino za otroka

V svoj dogovor par prav tako ne bi mogel vključiti zavezujoče izbire prava, ki bi veljalo za preživnino za otroka; glejte tretji odstavek 8. člena Haaškega protokola iz leta 2007.

Upoštevati je treba, da je mogoča »*ad hoc*« izbira *lex fori* kot prava, ki se uporablja za preživnino v skladu s 7. členom Haaškega protokola. To pa seveda ne bi pomagalo paru v našem primeru, ko želita določiti pravo, ki bi se uporabljalo za mogoče spore v daljni prihodnosti.

Primer II: (Izvršitev)

Laura (španska državljanica) in Andres (španski državljan) se po 13 letih zakonske zveze razvezeta v Londonu, kjer sta imela običajno prebivališče od leta 2007. V odločbi o razvezi z dne 3. junija 2016 londonsko sodišče Andresu med drugim naložilo, da Lauri, ki je noseča, plačuje mesečno preživnino za nekdanjega zakonca v višini 1.200 GBP. Laura se junija 2016 preseli nazaj v Španijo, kjer se 1. decembra 2016 rodi njuna hči Christina. Ker Andres ne zavrača le plačevanja preživnine, ki je določena v odločbi Združenega kraljestva, ampak tudi vsako finančno podporo Lauri za Christino, je Laura medtem pridobila odločbo španskega sodišča (odobreno 2. aprila 2017), ki Andresu nalaga plačevanje mesečne preživnine za otroka v višini 330 EUR. Andres zdaj živi v Belgiji, kjer ima dobro plačano službo v Bruslju in je lastnik nepremičnine na Danskem.

1. vprašanje: Ali bo Laura lahko izvrševala odločbi Združenega kraljestva in Španije v Belgiji in na Danskem v skladu z uredbo EU o preživninah? Če je tako, katere določbe bi se uporabljale?

Odgovor:

Obravnavati je treba področje uporabe uredbe EU o preživninah. Izvršitev odločbe o preživnini za nekdanjega zakonca in otroka sodi v področje uporabe uredbe *ratione materiae*. Zahtevana je izvršitev preživninske obveznosti, ki izhaja iz starševstva in zakonske zveze v smislu 1. člena uredbe. Tudi geografsko področje uporabe ne predstavlja težave. Odločba je bila izdana v državah članicah EU, v katerih se uporablja ta uredba, izvrševala pa naj bi se v dveh državah članicah EU (Belgija in Danska), v katerih se uredba prav tako uporablja. Ni treba posebej omenjati, da s časovnim področjem uporabe ni nobenih težav. Postopek se je začel dolgo po datumu začetka uporabe uredbe.

Glede izvršitve odločbe v skladu z uredbo EU o preživninah je pomembno upoštevati, da uredba vsebuje dva niza določb o izvršitvi. Za odločbe, izdane v državah članicah EU, ki jih zavezuje Haaški protokol iz leta 2007, uredba odpravlja eksekvaturu. Določbe o izvršitvi ureja poglavje IV, oddelek 1 uredbe. Za države članice EU, ki jih Haaški protokol iz leta 2007 NE zavezuje, uredba vsebuje določbe za (v primerjavi s pravili, ki so se uporabljala prej) pospešeno in poenostavljeno izvršitev, ohranja pa potrebo po eksekvaturi. To ureja poglavje IV, oddelek 2 uredbe.

Glejte 16. člen uredbe, ki določa, da »se oddelek 1 uporablja za sodne odločbe, izdane v državi članici, ki jo zavezuje Haaški protokol iz leta 2007«, in da »se oddelek 2 uporablja za sodne odločbe, izdane v državi članici, ki je Haaški protokol iz leta 2007 ne zavezuje«.

Kot smo videli v naši razpravi o področju uporabe uredbe EU o preživninah, trenutno dve državi članici EU, in sicer Združeno kraljestvo in Danska, ne sodelujeta pri uporabi Haaškega protokola iz leta 2007.

Zato je odgovor na 1. vprašanje naslednji:

Izvršitev odločbe Združenega kraljestva v Belgiji

Če je odločba Združenega kraljestva res odločba o preživnini za zakonca v smislu uredbe EU o preživninah (glejte zgoraj), bi se za izvršitev odločbe v Belgiji uporabljale določbe o izvršitvi poglavja IV, oddelka 2 uredbe EU o preživninah.

Izvršitev odločbe Združenega kraljestva na Danskem

Enako velja za izvršitev na Danskem: uporabljale bi se določbe o izvršitvi poglavja IV, oddelka 2 uredbe EU o preživninah.

Izvršitev odločbe Španije v Belgiji

Za izvršitev odločbe Španije bi se uporabljale določbe o izvršitvi poglavja IV, oddelka 1 uredbe EU o preživninah. To pomeni, da se bo odločba Španije izvršila brez potrebe bo eksekvaturi, tj. v Belgiji bo izvršena, kot da bi odločbo izdalo belgijsko sodišče. Vendar pa bi bilo treba, da bi organi, pristojni za izvršitev v Belgiji, lahko odločbo Španije prebrali, zagotoviti določene dokumente, vključno z izpolnjenim obrazcem iz priloge I k uredbi.

Izvršitev odločbe Španije na Danskem

Enako velja za izvršitev odločbe Španije na Danskem: uporabljale bi se določbe o izvršitvi poglavja IV, oddelka 1 uredbe EU o preživninah.

Dejstvo, da se uredba na Danskem le delno uporablja (glejte zgoraj za podrobnosti o področju uporabe uredbe) in da se Haaški protokol iz leta 2007 na Danskem ne uporablja, je lahko zavajajoče. V prenatrjenem odgovoru na to vprašanje bi se lahko sklenilo, da bi se za izvršitev odločbe Španije na Danskem uporabljale določbe o izvršitvi poglavja IV, oddelka 2 uredbe. Bo pa odločba, ki jo danes izda država članica EU, ki jo zavezuje Haaški protokol iz leta 2007, kot je naša odločba Španije, izvršljiva v VSEH državah članicah EU brez potrebe po eksekvaturi.

2. vprašanje: Predvidevamo, da je londonsko sodišče v odločbi o razvezi Andresu naložilo, da Lauri plača pavšalni znesek 140.000 GBP namesto plačevanja mesečne preživnine. Ali bi bila ta odločba izvršljiva v Belgiji in na Danskem v skladu z uredbo EU o preživninah?

Odgovor:

Glede odločbe Združenega kraljestva, ki po razvezi nalaga plačevanje pavšalnega zneska, se pojavi vprašanje, ali je to pomembno za odločbo o »preživnini« v smislu uredbe EU o preživninah. Sodišče Evropske unije (ki se je takrat še imenovalo Sodišče Evropskih skupnosti) je bilo zaproseno, da tako vprašanje obravnava v primeru *Van den Boogaard/Laumen (C 220/95)*; *glejte okvirček spodaj*. Primer je zadeval razlago »preživnine« v skladu s tako imenovano Bruseljsko konvencijo, ki je bila pozneje preoblikovana v Uredbo Bruselj I, ki jo je v povezavi s preživnino nadomestila uredba EU o preživninah. Sodna praksa o razlagi izraza »preživnina« je še vedno ustrezna.

Naša odločba Združenega kraljestva, ki nalaga plačevanje pavšalnega zneska, bi se štela kot pomembna za »preživnino«, če bi bilo iz obrazložitve odločbe jasno, da je dodeljena vsota »določena tako, da se lahko« Laura »preživlja« ali da »se pri določitvi vsote upoštevajo potrebe in sredstva vsakega zakonca«. Za odgovor na to vprašanje primer II ne zagotavlja dovolj informacij.



SEU – Sodba z dne 27. februarja 1997 – *Van den Boogaard/Laumen (C-220/95)*

V tem primeru se je moralo sodišče odločiti, ali se »odločba, izdana v okviru postopka za razvezo zakonske zveze, ki nalaga plačilo pavšalnega zneska in prenos lastništva določenega premoženja ene stranke«, lahko šteje kot odločba »v povezavi s preživnino« in bi zato sodila na področje uporabe

Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in izvrševanju sodb v civilnih in gospodarskih zadevah, kot je bila spremenjena s Konvencijo z dne 9. oktobra 1978.

Sodišče je navedlo, da »če obrazložitev odločbe, izdane v okviru postopka za razvezo zakonske zveze, dokazuje, da je določba, ki jo dodeljuje, določena tako, da enemu zakoncu omogoča, da se lahko preživlja ali da se pri določitvi vsote upoštevajo potrebe in sredstva vsakega zakonca, odločba zadeva preživnino«. Če dodeljena določba »zadeva le **razdelitev premoženja med zakonca**, odločba zadeva premoženjska razmerja med zakoncema in zato ni izvršljiva v skladu z Bruseljsko konvencijo«. Za odločbo, ki izpolnjuje oboje, je sodišče ugotovilo, da »se lahko v skladu z 42. členom bruseljske konvencije delno izvrši, če jasno kaže cilje, ki jim ustrezajo različni deli sodne določbe«.

3. vprašanje: Ali bi bila Laura pri izvrševanju španske odločbe o preživnini za otroka v Belgiji in na Danskem deležna pomoči osrednjega organa v skladu z uredbo EU o preživninah?

Odgovor:

Odgovor je da ob izvršitvi v Belgiji in ne ob izvršitvi na Danskem. Kot je navedeno zgoraj (glejte okvirček o področju uporabe uredbe EU o preživninah), se uredba EU o preživninah na Danskem ne uporablja v celoti. Na Danskem se ne uporablja poglavje VII o sodelovanju osrednjega organa.

Za izvršitev odločbe Španije v Belgiji lahko Laura vloži zahtevek pri španskem osrednjem organu (tj. osrednji organ države članice, v kateri prebiva, 55. člen uredbe) v skladu s 56. členom uredbe EU o preživninah. Potreben kontekst uporabe je določen v 57. členu. V skladu z 58. členom bo osrednji organ vlagatelju pomagal in zagotovil, da so vlogi priloženi vsi potrebni dokumenti in informacije ter da bo vlogo posredoval osrednjemu organu »zaprošene države«, ki je v našem primeru Belgija.



Pomembna novost v uredbi EU o preživninah je običajno **brezplačna** čezmejna izterjava preživnine za otroka s pomočjo osrednjih organov; glejte 46. člen uredbe.